

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 30ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΣΤΟ “ΜΕΓΑΛΟ ΛΟΓΟ,,

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ. ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

Τὸ κυριότερο ἀποτέλεσμα τῆς φυσιολογικῆς ψυχοσωματικῆς λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου εἶναι ἡ συνείδηση. Ἀπ’ αὐτὴν ἀντλεῖται ἡ ἀντίληψη τῆς ζωῆς. Χωρὶς αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἦταν σὲ θέση νὰ παρακολουθεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ τὶς λειτουργίες του, οὔτε καὶ τὴ σχέση του μὲ τὸ περιβάλλον του. Δὲν θὰ μπορούσε ν’ ἀντιληφθεῖ οὔτε τὶς ἐγκεντρικὲς ἀνάγκες του, οὔτε καὶ τὶς ὑποχρεώσεις του ἀπέναντι στὸν ἑαυτό του καὶ τὴν κοινωνία. Καὶ αὐτὴ πάλι δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἔχει συγκροτηθεῖ χωρὶς τὴν ἐνσυνείδητη συμβολὴ τῶν ἀτόμων. Ἡ συνείδηση τῆς ἀφόρητης μοναξιᾶς ὁδήγησε στὴν δημιουργία τῆς κοινωνίας.

Ἡ συνείδηση ὅμως ἀποτελεῖ καὶ τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθο τῆς ἰσορροπίας τοῦ συμπλέγματος τῆς ὀργανικῆς ἐγκεφαλικῆς λειτουργίας καὶ τῆς ψυχικῆς παρεμβάσεως. Καὶ ὅσο γιὰ τὴν ὑλικὴ πλευρὰ τῆς συνειδήσεως ἡ ὀργανικὴ ἐγκεφαλικὴ λειτουργία παρέχει στὸν ἄνθρωπο τὸ πρόνομο νὰ ἐρευνᾷ ἀπάνω στὸ ὑπόστρωμά της καὶ νὰ κατορθώνει νὰ πλησιάζει τὴν ἐξήγησή της. Ἡ ἐρευνα τῶν θετικῶν λεγομένων ἐπιστημῶν ἱκανοποιεῖ κάθε μέρα περισσότερο τὴν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας πὸ σιγά-σιγὰ ἀνακαλύπτεται σὰν κάτι πὸ ἀποδεικνύεται καὶ δὲν ἐπιδέ-

χεται αντίρρηση ή αμφιβολία εκ μέρους της ἐγκεφαλικῆς λειτουργίας μας. Σύμφωνα με τὰ ἀνθρώπινα μέτρα τὸ θετικὸ ὄργανικὸ ἐρευνητικὸ ἀποτέλεσμα καταλήγει σὲ μιὰ ἀλήθεια, πὸν δὲν ἀποκλείεται ἐν τούτοις ἀργότερα νὰ ἀμφισβητηθεῖ ἂν προκύψουν προκλητικὰ στοιχεῖα. Δὲν ἰσχύει ὡστόσο τὸ ἴδιο γιὰ τὴν ἔρευνα τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν πὸν στεροῦνται τὸ προνόμιο τοῦ ὑλικοῦ ὑποστρώματος. Προσπαθοῦν ἐν τούτοις μετὰ τὰ ἐπιχειρήματα πὸν ἐπιτρέπει ἡ ἐγκεφαλικὴ λειτουργία νὰ ἀναλύσουν καταστάσεις, ἐκδηλώσεις καὶ ἀντιδράσεις πὸν παρουσιάζει ἡ ἄλλη πλευρὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ψυχικὴ δηλαδή, ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ, καὶ καταλήγουν σὲ θεωρίες καὶ συζητήσεις γύρω σὲ ἀναπόδεικτους ὡστόσο δογματισμούς. Σχολῆς φωτισμένων ἀνθρώπων διαθέτουν ὡς ἀντιστάθμισμα τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀποδείξεων τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, τὸ προνόμιο νὰ προκαλοῦν συχνὰ ἀναπάντητα ἀλλὰ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέροντα ἐρωτήματα, γύρω στὴν λειτουργία τῆς διανοήσεως, ἐκείνης πὸν ἄλλωστε ὀδηγεῖ καὶ στὴν ὄργανικὴ ἔρευνα ἀλλὰ πὸν ἐδῶ προσπαθεῖ νὰ εἰσδύσει στὴν δικαιολογία καὶ τὴν αἰτία τῆς ὑπάρξεως, τοῦ βίου δηλαδή τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Τὴν συνοχὴ τῆς ἐρευνητικῆς προσπάθειας τῶν θετικῶν καὶ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν συμβολίζει ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν διδακτηρίων ὡς Πανεπιστήμια καὶ τῶν Ἀκαδημιῶν ὡς τόπων συζητήσεων καὶ ἔρευνας.

Εἶναι φανερὸ ὅμως ὅτι τόσο ἡ ὄργανικὴ ἔρευνα ὅσο καὶ ἡ θεωρητικὴ ὀδήγησαν στὴν ἀμοιβαία ἀπομάκρυνσή τους, τουλάχιστον μετὰ τὴν εἰδικοποίησιν τῆς ὄργανικῆς καὶ θεωρητικῆς ὕλης, ὥστε σήμερα βρισκόμαστε ἐμπρὸς στὸ τεμάχισμα τῆς Πανεπιστήμιας καὶ τὴν ἀδιάκοπη δημιουργία σχετικῶν ὑποδιαρέσεων.

Ἐφτασε ὅμως ἡ στιγμή ὅπου καὶ οἱ δύο ἐρευνητικὲς κατευθύνσεις ἀποζητοῦν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀναλυτικὴν ἔρευνα, τὴν ἀνασύνθεσιν καὶ ἀνασύνδεσιν ὅλων τῶν ἐρευνητικῶν ἀποτελεσμάτων, τῶν κρίκων δηλαδή τῆς ἀλυσίδας πὸν ἀποτελεῖ τὴν πολύπλοκην ψυχοσωματικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου. Μετὰ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς παραδόσεως, οἱ θετικὲς ἐπιστῆμες εἶναι ὑποχρεωμέναι γιὰ νὰ προχω-

ρήσουν, να αναθεωροῦν ἐκεῖνα πὸν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς θεώρησε κάποτε σὰν ὑλικὲς ἀλήθειες καὶ δόγματα. Οἱ προηγούμενες ἐξηγήσεις φαίνονται ἀπατηλὲς καὶ ἔτσι ἀπαιτοῦν καινούργιες ἀνακατατάξεις, σύμφωνες μὲ τὰ τελευταῖα δεδομένα. Ἀλλὰ καὶ οἱ θεωρητικὲς ἐπιστῆμες ἀν' ἀναθεωροῦν κι αὐτὲς ἀδιάκοπα τὶς ἀντιλήψεις τους, τοῦτο σημαίνει πὸς νέα διανοητικὰ στοιχεῖα ἔχουν προστεθεῖ πὸν ἀποκτοῦν ὁπαδοὺς καὶ ἀπαιτοῦν καὶ ἐκεῖ ἀνακατατάξεις. Ἡ σημασία ὅμως καὶ τῶν δύο αὐτῶν ἐπιστημονικῶν τομέων ὡς προσπάθεια ἐρευνητικῆς ἐνημερώσεως, ἐγκείται κυρίως στὴν ἐπίδραση πὸν προκύπτει πάνω στὴ συγκρότηση καὶ τὴ λειτουργία τῆς κοινωνίας.

Σκοπὸς τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἡ ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὴν ἐξέλιξή της ὅμως ἔχει δημιουργηθεῖ γύρω του ἓνα πελώριο πλέγμα πὸν ἔχει αἰχμαλωτίσει καὶ ἀπ' ὅπου δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγει. Ἡ ἀλληλουχία τῆς ἐρευνητικῆς προσπάθειας θετικῆς καὶ θεωρητικῆς, μὲ τὶς ἀνακατατάξεις καὶ τὶς ἀναθεωρήσεις, τὶς ἀνακαλύψεις, τὶς ἐφευρέσεις, τὶς ἐφαρμογὲς τους καὶ τὶς ἐξηγητικὲς ἐρμηνεῖες, ἔχουν περικλείσει τὸν ἄνθρωπο μέσα σὲ ἓνα λαβύρινθο ἀπ' ὅπου δὲν ὑπάρχει ἔξοδος. Ἔχει δηλαδὴ ἐμπλακεῖ σὲ ἓναν ἀγῶνα πὸν ὀδηγεῖ στὴν ἀκατάπαυστη ἔρευνα μὲ σκοπὸ ὄχι μόνο τὴ βελτίωση τῶν ἐπιούσιων συνθηκῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν προσπάθεια τῆς κατανοήσεως τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ζωῆς, τῆς ἀποδείξεως τῆς κληρονομικότητας, τῆς μελέτης τῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς καὶ τοῦ νοήματος τοῦ θανάτου.

Καὶ ὅλα αὐτὰ κινοῦνται μὲ τὰ μεταφορικὰ μέσα τῆς ταχύτητας, ἐξαπολύοντας τὸν ἄνθρωπο σὲ ἓνα ἰλιγγιώδες κυνηγητὸ τοῦ παραπέρα πὸν ἀσθμαίνοντας δὲν μπορεῖ ν' ἀναστείλει. Οἱ ὀρίζοντες ὀλοένα πλαταίνουν. Καὶ ἐνῶ νομίζουμε πὸς ἡ πολιιορκία τοῦ ἐρωτήματος καταλήγει στὴν κατάκτησή του, ἡ ἱκανοποίηση αὐτὴ δημιουργεῖ καινούργια ἀπρόβλεπτα προβλήματα πὸν ὀδηγοῦν σὲ νέες ἐξελίξεις. Ἡ ἐπιθυμία τῆς γνώσεως καὶ ἡ φιλοδοξία τῆς ἀνακαλύψεως ἀποτελοῦν ἀναμφισβήτητα ἐλατήρια ἀλλὰ καὶ δεσμεύσεις μέσα σὲ ἓνα ἐλαστικὸ διανοητικὸ

σύμπλεγμα πού ἐνῶ προσπαθεῖ ἢ γνώσῃ νὰ τὸ στενέφει αὐτὸ ἀδιάκοπα φαρδαίνει.

Καὶ διερωτᾶται ὁ ἄνθρωπος πῶς νὰ ζήσῃ μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἀνήσυχο κόσμον πού δημιούργησε, δεσμώτης μιᾶς ὀργανώσεως πού δὲν μιᾶς ἐπιτρέπει οὔτε μιὰ στιγμή νὰ ἡσυχάσουμε καὶ νὰ σκεφτοῦμε ποιοὶ εἴμαστε, πού πᾶμε καὶ τί πρόκειται νὰ γίνουμε, ἂν ὑποθέσουμε πὼς κάποιος θὰ κατόρθωνε νὰ τὸ μάθει.

Ὡστόσο τὰ προβλήματα μας ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὰ προβλήματα πού ἀπασχολοῦσαν τοὺς πατέρες μας. Δὲν ἔχουμε περιθώρια γιὰ νὰ σκεφτοῦμε ὅπως ἐκεῖνοι μὲ ἄνεση τὰ προβλήματα. Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι ν' ἀτενίζουμε ἐκεῖνα πού προκύπτουν κάθε στιγμή. Καὶ ἐνῶ τὰ προστατευτικά μας μέσα προκαλοῦν τὴν ἐντύπωση τῆς σταθερότητας, παράλληλα αὐξάνουν οἱ κίνδυνοι πού νομίζαμε πὼς εἴχαμε ἀποτρέψει.

Ἐξ ἄλλου ἢ τεχνοκρατία ἔχει ἀπομακρύνει τὴ συνοχὴ τῶν συγχρόνων γενεῶν ἀναμεταξύ τους. Νέοι ἐπιστήμονες ἀνατρέπουν τοὺς παλῆρους δημιουργώντας ἔτσι ἀσυνεννοησία, ὄχι μόνο στὴν κατανόηση καὶ ἐκτίμηση τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ στὴν περιστασιακὴ ἐπικράτηση τῶν κοινωνικῶν ἀντιλήψεων. Καὶ ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος νομίζει πὼς ὀπλίζεται κάθε μέρα περισσότερο, οἱ ἀδυναμίες του εἶναι ἐκεῖνες πού κατευθύνουν τὶς ἀδιάκοπα αὐξανόμενες ἀνάγκες του, πρᾶγμα πού διείδαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀλλὰ πού οἱ σημερινές μας γνώσεις βεβαιώνουν ἀπὸ τὴ βιολογικὴ πλευρά. "Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ν' ἀναφέρω ἓνα βιολογικὸ παράδειγμα. Ἡ συνένωση τοῦ σπερματοζωαρίου μὲ τὸ ὠάριο προσδιορίζει τὸ φύλον. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐκδηλώνεται ἀμέσως. Προηγεῖται ἐνδομητρικὸ προκαταρκτικὸ στάδιο διφυλοφάνειας. Καὶ μόνον ὅταν κάποια στιγμή τὸ ἀναπτυσσόμενόν ὄν σύμφωνα μὲ τὸν πρωταρχικὸ χρωματοσωματικὸ προσδιορισμὸ στερηθεῖ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο φύλα, τότε μόνον ἀρχίζει ὁ ἀγώνας ἐξελίξεως τοῦ προσδιορισμένου φύλου. Ἡ στέρηση τοῦ χαμένου μισοῦ ὀδηγεῖ δηλαδὴ στὴν ἀέναη ἀναζήτηση. Αὐτὴ ἢ ἀνεπάρκεια εἶναι τὸ ἐλατήριον τῆς ἀνάγκης πού δὲν παύει ποτὲ νὰ κατευθύνει τὸν ἄνθρωπον στὴ συν-

είδηση τῶν προβλημάτων πὸ τὸν περιβάλλον καὶ τὴν ἀναζήτηση τῆς λύσεώς τους. Καὶ ἐνῶ κατορθώνει νὰ συγκροτεῖ τὴν ἐρευνητικὴ ἀλυσίδα, τοῦ λείπει ὥστόσο ὁ πρῶτος καὶ ὁ τελευταῖος κρίκος μὲ τὸ ἀδιάκοπο ἐρώτημα ποιός εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς ζωῆς, ποιός εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς, τί σημαίνει θάνατος. Ἡ θετικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ βιολογία, εἶναι σὲ θέση νὰ διωλίζον τὸν κώνωπα γιὰ νὰ κατανοηθεῖ ἡ συγκρότηση τῆς ὑλικῆς ζωῆς. Ὅμως τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ Α καὶ τοῦ Ω παραμένει ἀπρόσιτο.

Ἐμπρὸς στὸ ἀδυσώπητο ἐρώτημα πὸν κατατρέπει τὸν ἄνθρωπο μέσα στὴ χάωδη πολυπραγμοσύνη του, τὸ μήνυμα τῆς θρησκείας εἶναι τὸ δῶρο πὸν ὁ Θεὸς ἔστειλε στὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ τὸν παρηγορήσει. Ἄν κατῶρθωνε ὁ ἄνθρωπος νὰ εἰσδύσει στὸ Α καὶ τὸ Ω θὰ γινόταν Θεός, πρᾶγμα πὸν θὰ κατάστρεφε τὴν δημιουργικὴ δύναμη τῆς ἀδυναμίας, αὐτὴ πὸν κεντρίζει τὴν ἀδιάκοπη προσπάθεια καὶ χαρακτηρίζει τὴν ζωὴ.

Γιὰ τοῦτο παραμένοντας ἀδύνατος ὁ ἄνθρωπος καὶ παρ' ὅλες τὶς δημιουργικὲς του ἰκανότητες, μιὰ μόνη δυνατότητα παρηγοριᾶς μπορεῖ νὰ διαθέσει. Τὸν «Μεγάλου Λόγου» πὸν τοῦ παρέχει τὴν ἰκανότητα τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ ἐρευνητικὸ ἄγχος. Γιατὶ αὐτὸς ὁ «Λόγος» προσφέρει στὸν ἐγκέφαλο τὴν ἰκανότητα νὰ συναισθάνεται τὴν ἐσωτερικὴ δύναμη πὸν ὀδηγεῖ στὴν κατανόηση ὅτι ὅλα τὰ ἐμπόδια ἀνατρέπονται ἀπὸ τὸν συναισθηματισμὸ τῆς ἀγάπης. Ὁ «Μεγάλου Λόγος» μᾶς δίδαξε πὸς τὰ ὑλικά μέσα πὸν σὰν ἀσφαλιστικὲς δικλίδες θεωροῦμε προστατευτικὰ τῆς ὑποστάσεώς μας, δὲν ἔχουν πραγματικὴ ἀξία. Ἡ στενότητα τῆς ἀντιλήψεώς μας γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση κάθε ἀντιξοότη-
τας πρέπει (λαλεῖ ὁ Λόγος) ν' ἀντικαθιστᾶται ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη συνεί-
δηση τῆς κάθε προσφορᾶς, χωρὶς νὰ ζητοῦμε ἀντιστάθμισμα. Ἐπιβάλ-
λεται γενναιοφροσύνη χωρὶς κερδοσκοπικοὺς ὑπολογισμούς, προσφορὲς
δηλαδὴ ψυχικῶν κεφαλαίων περισσότερων ἀκόμα ἀπὸ ὅ,τι νομίζουμε
πὸς μποροῦμε νὰ διαθέσουμε, καὶ τέλος ἀκόμη καὶ τὴ συγγνώμη.

Καὶ διερωτᾶται ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος πῶς συμβαίνει ὁ θεόπεμπτος αὐτὸς Λόγος νὰ μὴ ἔχει εἰσακουστεῖ; Ἐκ τῆν ἐποχῇ ἐν τούτοις τῆς γεννήσεως τοῦ Ναζωραίου ἡ μεγάλη πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων ἔχει πεισθεῖ γιὰ τὴν ὀρθότητα καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ Λόγου του. Ἡ εὐλάβεια ὁμῶς αὐτῇ εἶναι δυστυχῶς ἐπιφανειακὴ καὶ οἱ ἐκδηλώσεις εἰδωλολατρικῆς. Λίγοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι, πού τηρώντας τὶς ἀναλογίαις τῆς αὐτοσυντηρήσεως, ἀκολουθοῦν πραγματικὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς συνειδήσεως μὲ τὰ μέτρα τοῦ Μεγάλου Λόγου. Ὅπως τὴν ἐποχῇ πού ἔζησε ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐνοιωσε τὴν ἀντίστροφον γιὰ τὸ ἀνθρώπινο συμφέρον συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι καὶ σήμερον, καὶ ἴσως περισσότερο, ὁ ἄνθρωπος συνεχίζει τὸ φθοροποιὸ ρυθμὸν του. Τί ὄφελει ἡ χριστιανικὴ ὁμολογία ὅταν οἱ πράξεις εἶναι ἀντίθετοι; Δὲν ἔπαυσε δηλαδὴ ἅπληστος ν' ἀποβλέπει στὸ ἀτομικὸ συμφέρον ἑνὸς ἐγωκεντρισμοῦ πού σύμβολόν του ἔχει τὴν καταστροφὴν τοῦ ἄλλου! Καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς «προσευχῆς» συχνὰ ἀποβλέπει μόνον στὸ ἀτομικὸ συμφέρον.

Ἐχει λοιπὸν ἀποτύχει ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστιανικοῦ Λόγου; Ἴσως θὰ ἔπρεπε μὲ συντριβὴν νὰ ὁμολογηθεῖ καταφατικὰ, ἂν δὲν ὑπῆρχαν ἀκόμα ἐλπίδες ὅτι ἡ ἀνακολουθία εἶναι φαινομενικὴ καὶ ἴσως μάλιστα θεόπεμπτα σκόπιμη, γιὰ νὰ ἀηδιάσει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ δρόμον πού πῆρε. Ἴσως μέσα στὴν αἰωνιότητα τοῦ χρόνου δὲν ἔφτασε ἀκόμα ἡ στιγμή τῆς συνειδητοποιήσεως τῆς ἁμαρτίας. Ἴσως νὰ πρέπει ὅλα νὰ καταστραφοῦν γιὰ νὰ ξαναδημιουργηθεῖ ὁ ἄνθρωπος τῆς σοφίας τοῦ Μεγάλου Λόγου πού μεταθέτει τὰ διανοητικὰ προβλήματα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια στὸ βάθος.

Ὁ Goethe εἶπε κάποτε: «Βλέπω νὰ ἔρχεται ὁ καιρὸς πού τὸν Θεὸν δὲν θὰ τὸν εὐχαριστεῖ πιά ἡ φυλὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ πρέπει νὰ προβεῖ πάλι στὴν ἀνανέωση τῆς Δημιουργίας. Εἶμαι βέβαιος πῶς αὐτὸ θὰ συμβεῖ» Ἄν δὲν συνετισθεῖ ὁ ἄνθρωπος!

Καὶ νομίζω ὅτι οἱ σκέψεις αὐτὲς εἶναι σκόπιμο νὰ ἀκούγονται καὶ ἀπὸ τὸ βῆμα τοῦτο τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πνεύματος καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ

τὸν ἄμβωνα τῆς ἐκκλησίας, πὸν ἂν ἀποτελεῖ παραδοσιακὸ σεβαστὸ καὶ χρήσιμο ὄρμητήριο, δὲν ἔχει κατορθώσει ὡς σήμερα νὰ ἀποτρέψει τὸν κατήφορο πὸν ἀκολουθοῦμε. Ἐς βοηθήσουμε τὸν ἄμβωνα μὲ τὴν ὁμολογία τῆς «*Nostra Culpa*» καὶ ἄς δημιουργηθεῖ στοὺς κόλπους τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς σκέψεως ἡ συνείδηση τῆς κοινῆς προσπάθειας τῆς τηρήσεως τῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῆς εὐθύνης.

Αὐτὰ βέβαια ἀφοροῦν γενικότερα τὰ ὄντα πὸν συνθέτουν τίς πολύκοσμες εἰκόνες τῆς ἀνθρωπότητας. Μέσα σ' αὐτὲς ὅμως προβάλλουν καὶ πολλαπλασιάζονται οἱ ἄνθρωποι τῆς σκέψεως πὸν συγκροτεῖ τὴ λεγόμενη σοφία. Ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἀρματοδρόμους δικαιούται ὁ πεζοπόρος νὰ ἀναζητήσῃ ἠθικὴ βοήθεια. Δικαιούται νὰ θέσῃ τὸ ἐρώτημα: Σεῖς οἱ σπουδαῖοι ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπινοήσεως, ὅταν μᾶς προσφέρετε τὰ δῶρα τῆς βελτιώσεως τοῦ βίου μας, ἔχετε σκεφθεῖ ἢ σκέπτεσθε ἂν μέσα σ' αὐτὰ ὑπάρχει τὸ σπέρμα τῆς δυστυχίας; Ἡ βιομηχανικὴ ὑφικάμιμος πὸν καλλιεργεῖ τίς ταπεινὲς ἀπαιτήσεις μας μήπως παράλληλα βλάπτει ὄχι μόνον τοὺς πνεύμονές μας, ἀλλὰ καὶ τὴν κοινωνικὴ μας διαμόρφωση; Ἡ ἀναμφισβήτητὴ ἐλευθερία πὸν πρόπει νὰ διέπει τὴν ἔρευνα, λαμβάνει ἄραγε ὑπόψη τῆς τῆ βλάβη πὸν θὰ τύχει νὰ ἐπιφέρει στὸ σωτήριο «Λόγο», πὸν ἂν ἦταν δυνατὸν ν' ἀκολουθηθεῖ θ' ἀποτελοῦσε τὴν παρηγοριὰ ἀπὸ τὸ ἄγχος τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως; Ἄλλὰ πῶς ν' ἀκολουθηθεῖ ὅταν σύνθημα τῆς ἀντινομίας εἶναι ἡ ὑλικὴ ἐπιδίωξη; Πῶς νὰ ἀνασχετηθεῖ ἡ ὑπερθετικὴ ἀνακολουθία πὸν ἐνῶ προσπαθεῖ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν ἄνθρωπο τὸν περιβάλλει συγχρόνως μὲ ὑλικά προβλήματα πὸν τὸν ὀδηγοῦν στὴν ἀθέτηση τοῦ ὄρκου τῆς πίστεως πὸν ἢ συμβολικὴ βάφτιση τὸν ἔχει δεσμεύσει μὲ τὴν τήρηση τοῦ Μεγάλου Λόγου;

Δὲν πρόκειται νὰ συζητήσω ἐδῶ τὸ θέμα τῆς πίστεως πὸν ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς ὁμιλίας μου. Εἶναι δικαίωμα προσωπικῆς τοποθετήσεως. Ἐπικαλοῦμαι ὅμως τὴν ἔννοια τῆς λογικῆς γιὰ

να εκφράσω τὴν ἀντίληψη πὼς ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ συνείδηση τῆς ἐπιστήμης, ὥστε ν' ἀπαιτηθεῖ ἀπ' αὐτὴν καὶ σὲ κάθε ἐλεύθερο βῆμά της, ἢ ἀναμέτρηση τῆς εὐθύνης της γιὰ τὴ σύγκρουσὴ της μὲ τὸν «Μεγάλο Λόγο». Μόνο ἡ συνείδηση τῆς ἐπιστήμης εἶναι δυνατὸν ν' ἀντιληφθεῖ τὶς ἐπιζήμιες ἀντιφάσεις καὶ ἀντινομίες ποὺ προκύπτουν στὴν ἐξέλιξη τοῦ βίου. Ὅλες ἐκεῖνες οἱ σοφὲς ὑποσχέσεις καὶ ἀπαγορεύσεις ποὺ περιλαμβάνονται στὸ Μεγάλο Πιστεύω πρέπει νὰ τηρηθοῦν γιὰ τὴν ἐπίγεια σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὄχι μόνον σὰν ἠθικὴ ὑποχρέωση, ἀλλὰ γιὰ ν' ἀντιμετωπισθεῖ τὸ χάος ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν ἀθέτησίν του. Ἀποτελεῖ δηλαδὴ στοιχειώδη ἠθικὴ καὶ οὐσιαστικὴ ὑποχρέωση, ἡ ἐπιστήμη νὰ μὴν ὠθεῖ τὸν ἀνθρώπο στὴν ἀθέτηση τοῦ σωτήριου ὄρκου, ἀθέτηση ποὺ τὸν ὀδηγεῖ στὴν ἀναπότρεπτη καταστροφὴ του.